

Nr 103.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Karlskrona stad; given Stockholms slott den 15 februari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Harald Malmberg.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDEVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet Malmberg anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Karlskrona stad samt anför därvid följande.

Sedan Kungl. Maj:t genom brev den 31 januari 1902 uppdragit åt arméförvaltningens fortifikationsdepartement att med Karlskrona stad sluta avtal rörande upplåtelse till kronan av vissa för anläggande av kasernetablissemang

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 1 saml. 83 häft. (Nr 183.) 341 29

för ett infanteriregemente (Karlskrona grenadjärregemente) och ett fästningsingenjörkompani (Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani) erforderliga tomtplatser m. m., träffades mellan fortifikationsdepartementet och staden ett den 4 och den 12 september 1902 dagtecknat kontrakt i ämnet, vilket torde få fogas såsom bilaga (Bil. B) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende. I ett därefter utfärdat, den 24 september och den 2 december 1903 dagtecknat upplåtelsebrev rörande de för anläggandet av ifrågavarande etablissemang av staden utan ersättning med äganderätt till kronan överlämnade områdena angavs den för infanteriregementets kasernetablissemang avsedda marken i areal innehålla 7 hektar 59 ar 60 kvadratmeter och den för fästningsingenjörkompaniets etablissemang avsedda marken 3 hektar 25 ar 84 kvadratmeter. Enligt av Kungl. Maj:t genom brev den 22 juni 1904 lämnat medgivande upprättades sedermera mellan kronan och staden ett den 11 och den 29 mars 1905 dagtecknat tilläggskontrakt till förenämnda 1902 års kontrakt, vari överenskoms, att det markområde, som jämlikt punkten 3:o i 1902 års kontrakt avsetts för anordnande av en skjutbana för de angivna truppförbanden, skulle utbytas mot visst annat staden tillhörigt område; och gällde för denna upplåtelse de villkor och bestämmelser, som upptagits uti punkten 3:o i 1902 års kontrakt, med det tillägget, att staden förband sig att icke å stadens mark i skjutbanans förlängning låta uppföra några byggnader.

Genom brev den 5 mars 1915 förordnade Kungl. Maj:t, att Karlskrona grenadjärregementets tredje bataljon — vars uppsättning kom till stånd på grund av 1914 års härordningsbeslut — skulle förläggas till Karlskrona, varjämte Kungl. Maj:t bemyndigade fortifikationsdepartementet att enligt ett av nämnda stad avgivet anbud sluta avtal med staden angående upplåtelse av viss för förläggningen erforderlig mark. Mellan fortifikationsdepartementet och staden slöts i anledning härav ett den 27 mars och den 22 september 1915 dagtecknat kontrakt i ämnet, vilket torde få fogas såsom bilaga (Bil. C) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende. Den enligt detta kontrakt av Karlskrona stad till kronan med äganderätt utan ersättning överlämnade marken har angivits i areal innehålla 7 hektar 83 ar 51.38 kvadratmeter.

Stadsfullmäktiges i Karlskrona skrivelse den 18 oktober 1923.

Med anledning av försvarsrevisionens i betänkande den 15 mars 1923 framlagda förslag rörande revision av försvarsväsendet hemställde stadsfullmäktige i Karlskrona uti en till Kungl. Maj:t ställd, den 18 oktober 1923 dagtecknad skrivelse, att det vid försvarsreformens genomförande måtte tillses, att Karlskrona stad i minsta möjliga mån drabbades av inskränkningar såväl beträffande militär och civilmilitär personal som i fråga om flottans varv därstädes, samt att, därest Karlskrona grenadjärregemente av militära skäl ansåges böra helt eller delvis indragas, staden måtte erhålla full gottgörelse för de uppostringar, staden iklätt sig i och för regementets förläggning till Karlskrona. Till närmare utveckling av stadens synpunkter i frågan anfördes, bland annat, följande.

Försvarsrevisionen hade föreslagit ej blott indragning helt och hållet av Karlskrona grenadjärregemente utan även minskning i avsevärd omfattning såväl av officers- och underofficerskarerna vid flottans station i Karlskrona samt Karlskrona kustartilleriregemente som jämväl av civilmilitär och annan personal vid flottan samt av viss personal vid flottans varv. Därest det av revisionen framlagda förslaget skulle komma att genomföras, komme Karlskrona stad att hårt drabbas av indragningarna. Sälunda skulle den avlöning, som utbetalades till den personal, vars indragning vore ifrågasatt, ävensom till de värnpliktiga, vilka övades vid grenadjärregementet, och som förbrukades nästan helt och hållet inom staden, ej längre komma stadens näringsidkare, arbetare m. fl. till godo. Vidare skulle de upphandlingar, som nu för grenadjärregementets räkning skedde i Karlskrona till betydande belopp, belöpande sig till 100,000-tals kronor årligen, helt upphöra. I fråga om leveranserna till flottan från stadens affärsmän komme ett genomförande av försvarsrevisionens förslag förmodligen också att medföra inskränkningar. Även för de till staden anslutande järnvägar skulle de ifrågasatta indragningarna medföra inkomstminskningar såväl genom bortfallande av direkta trafikinkomster som genom affärsmännens minskade omsättning. Jämväl stadens spårväg, vilken anlagts i syfte, bland annat, att tjäna grenadjärregementets intressen, skulle röna en ogynnsam inverkan av indragningarna. Fastighetsvärdet skulle genom de stora utflyttningar från samhället, vilka komme att ske, gå ned, och även i övrigt skulle på mångahanda sätt samhället och dess innevånare bli lidande. Det kunde också antagas, att förslaget realiserande skulle höja uttaxeringen i samhället med inalles en krona eller med åtminstone i det närmaste detta belopp per bevillningskrona.

För grenadjärregementets räkning hade staden vid olika tillfällen till kronan kostnadsfritt upplåtit vissa markområden. De avtal, som med anledning härav träffats mellan kronan och staden, vore enligt stadens åsikt lika förbindande för kronan som för staden. Vid de tillfällen, då staden åtagit sig att fullgöra de i kontrakten stadgade förpliktelser, vilka varit direkt beroende av de förmåner, som kronan genom regementets förläggande till platsen beretts staden, hade staden icke kunnat föreställa sig, att det, utan att samtidigt förslag till uppgörelse med staden framlades, skulle kunna ifrågasättas ett kronans frånträdande av de ifrågavarande avtalen. Stadsfullmäktige toge emellertid för givet, att, därest det befunnas nödigt att indraga grenadjärregementet, Kungl. Maj:t skulle tillse, att staden för indragningen erhöles vederlag, som motsvarade de upoffringar, staden gjort för att få grenadjärregementet förlagt till Karlskrona. Något bestämt förslag till uppgörelse mellan kronan och staden angående det förenämnda mellanhavandet hade stadsfullmäktige för det dåvarande icke att framlägga. När det gällde att genomföra försvarsreformen, finge lokala hänsyn ej spela någon avgörande roll, men stadsfullmäktige ville å andra sidan uttala förhoppning om, att då försvarsrevisionens förslag komme att för Karlskrona stad medföra rätt så vittgående ekonomiska konsekvenser, det skulle vara Kungl. Maj:t angeläget att så ordna, att verkningarna av reformen bleve för staden i ekonomiskt avseende så litet kännbara som möjligt.

Arméförvaltningens fortifikations- och civila departement, vilka anbefalldes att verkställa och inkomma med utredning rörande de skyldigheter, som i det uti stadsfullmäktiges framställning omförmälda avseende kunde åligga kronan gentemot Karlskrona stad, anförde i ett den 24 november 1923 avgivet utlåtande, bland annat, följande.

Arméförvaltningens fortifikations- och civila departements yttrande den 24 november 1923.

Vidkommande frågan om bibehållandet i största möjliga mån av den i staden förlagda militära och civilmilitära personalen samt personalen vid flottans varv eller annan statspersonal till motsvarande antal, kunde departementen icke härom yttra sig i vidare mån, än att någon utfästelse av kronan i sådant avseende icke, så vitt för departementen vore känt, förefunnnes, och att den omständigheten, att ifrågavarande personal kunde komma att till antalet inskränkas, enligt departementens mening icke i och för sig kunde utgöra laglig grund för anspråk å skadestånd från stadens eller enskilda näringsidkares sida.

Beträffande stadens yrkande om gottgörelse för det fall, att Karlskrona grenadjärregemente komme att helt eller delvis indragas, hade staden till grund för berörda yrkande åberopat emellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt staden, å andra sidan, ingångna avtal i sammanhang med beslut om förläggning till staden av dels nämnda regemente till den omfattning, som vid tiden för det första avtalets ingående avsetts, dels ock samma regementes tredje bataljon. Enligt nämnda avtal hade staden dels till kronan med äganderätt upplåtit viss i avtalen närmare angiven mark, dels ock gjort andra utfästelser, som för staden medfört utgifter. Ehuru omförmälda upplåtelser och utfästelser, skett »utan ersättning» eller »kostnadsfritt» för kronan, torde dock ej avtalen kunna anses vara av benefik natur. Med kännedom om de förhandlingar, som föregått avtalens avslutande, vore departementen för sin del förvissade därom, att såväl kronan som staden var för sig avsett att därigenom erhålla fördelar, och att i allt fall staden i god tro ansett sig erhålla fullt vederlag för sina utfästelser genom de av regementets förläggning till staden för denna följande förmåner och att staden endast under sådan förutsättning ingått nämnda avtal. Denna mening bestyrktes jämväl av de skriftligen avfattade avtalen, vilka i inledningen angävo sitt ändamål och vidare i fråga om markupplåtelse uttryckligen innehölle, att mark upplåtes »till plats för ifrågavarande kasernetablissemang», »till kaserntomt för ett fästningsingenjörkompani», »för anordnande av skjutbana» samt, i det sist upprättade avtalet, »för bataljonens förläggning till Karlskrona stad». Vid anförda förhållanden hölle departementen före, att, om Karlskrona grenadjärregemente eller någon del därav indroges, kronan därigenom bleve urståndsatt att till staden fullgöra de förpliktelser, varå merberörda avtal vore grundade, och att följaktligen staden skäligen borde vara berättigad till gottgörelse för den förlust, staden sålunda åsamkades. Huru denna förlust borde beräknas eller bestämmas, torde bliva föremål för särskild prövning. Då staden nu icke kunde återfå de fastigheter, densamma till kronan överlämnat, syntes ersättningen därför, liksom gottgörelsen för vad staden i övrigt enligt avtalen utfört, lämpligen böra bestämmas i penningar till det värde, som fastigheterna nu skulle betinga i det skick, de vid kronans tillträde av desamma befunnits, med tillägg av värdet utav vad staden i övrigt levererat och de utgifter, såsom arbetslöner m. m., som staden härför fått vidkännas. Därest staden, efter överenskommelse, erhöle något vederlag genom förläggning till staden av skeppsgossekåren eller annat truppförband, borde givetvis hänsyn därtill tagas vid bestämmandet av det ersättningsbelopp, vartill staden kunde finnas berättigad.

Sedan vid 1925 års riksdag beslut fattats rörande försvarsväsendets omorganisation, har kasernkommittén till utredning upptagit frågan angående den komensation, som i anledning av de beslutade förändringarna inom försvarsorganisationen borde utgå till Karlskrona stad I skrivelse den 19

november 1928 har kasernkommittén framlagt resultatet av denna utredning.

Beträffande betydelsen för Karlskrona stad av nyssnämnda riksdags beslut i försvarsfrågan samt stadens uppoffringar i anledning av militärförläggningarna till staden m. m. anför kasernkommittén till en början följande.

Under de senaste århundradena hade Karlskrona utgjort en huvudstation för svenska flottan. Därjämte hade under skilda tider olika truppförband varit förlagda till staden. Efter genomförandet av 1901 års försvarsordning hade staden sålunda varit förläggningssort icke blott för en väsentlig del av flottan utan även för Karlskrona kustartilleriregemente, Karlskrona grenadjärregemente och Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani.

Enligt 1925 års riksdags beslut i försvarsfrågan hade en avsevärd inskränkning av den fast anställda personalstyrkan vid flottan och Karlskrona kustartilleriregemente kommit till stånd. Karlskrona kustartilleriregemente, som enligt tidigare gällande organisation (= 1914 års försvarsordning) varit indelat på regementsstab och tre bataljoner om sammanlagt nio kompanier, nämligen sex artillerikompanier, två minkompanier och ett yrkeskompani, hade jämlikt 1925 års försvarsordning organiserats på tre bataljoner om sammanlagt fem artillerikompanier, två minkompanier och ett yrkeskompani.

Karlskrona grenadjärregemente, som under mer än tjugو års tid varit förlagt till staden, hade enligt 1901 års härordning bestått av allenast två bataljoner, men hade genom 1914 års härorganisation utökats med ytterligare en bataljon. Detta regemente hade sålunda under de senaste 12—13 åren varit av samma storlek som ett vanligt infanteriregemente. Efter den nya härorganisationens genomförande hade regementet helt indragits, och i stället hade såsom infanteribesättning i Karlskrona fästning till staden förlagts ett detachement från Kronobergs regemente, omfattande en bataljon om tre kompanier.

Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani, vilket i mer än tjugو års tid haft sin förläggningssort i Karlskrona, skulle fortfarande vara förlagt till staden. Kompaniets organisation hade i huvudsak förblivit oförändrad, ehuru antalet fast anställda befattningshavare i någon mån minskats.

Några direkta uppoffringar för ordnandet av flottans och Karlskrona kustartilleriregementes förläggningsförhållanden i Karlskrona hade staden icke verkställt. Såsom redan berörts, hade den nya försvarsorganisationens genomförande medfört, att vid en jämförelse mellan 1914 och 1925 års försvarsordningar antalet av de vid marinen fast anställda befattningshavarna med placering vid Karlskrona station avsevärt reducerats. Till närmare belysning av denna minskning av personalstyrkan finge kommittén hänvisa till efterföljande tablåer ¹⁾:

¹⁾ De i tablåerna angivna siffrorna, vilka sammanställts med ledning av uppgifter från sjöförsvarets kommandoexpedition, vore allenast approximativa. Antalet befattningshavare enligt 1914 års försvarsordning hade beräknats efter den faktiskt i tjänst varande personalstyrkan under förra delen av år 1926.

Tablå 1.

Flottans personal i Karlskrona.

Försvarsordning av år	A n t a l							Summa beräknade avlönings- förmåner	
	Office- rare	Flagg- underoffi- cerare och under- officerare av andra graden	Underoffi- cerare av tredjegra- den resp. flaggkorp- raler	Man- skap	Inten- denter	Ingen- jörer	Läkare		Summa
1914	¹⁾ 108	458	419	2,311	34	23	5	3,358	7,641,000
1925	134	326	220	1,736	25	21	5	2,467	5,559,000

¹⁾ Därvid ej inräknade ett stort antal vakanta subalternbefattningar.

Tablå 2.

Karlskrona kustartilleriregemente jämte kommandants- och fästningsstaberna.

Försvarsordning av år	A n t a l						Summa beräknade avlönings- förmåner
	Office- rare	Under- office- rare	Flagg- korp- raler	Man- skap	Civil- mili- tär perso- nal	Summa	
1914	38	112	—	308	3	461	1,119,000
1925	40	45	29	304	3	421	965,000

Minskningen i utgående avlöningsbelopp till fast anställda befattningshavare vid flottan och kustartilleriet i Karlskrona kunde enligt de av kommittén antagna grunder, på sätt framginge av ovanintagna tablåer, beräknas komma att uppgå till icke mindre än omkring 2,236,000 kronor. Härvid hade någon hänsyn icke tagits till den vid flottans varv i Karlskrona anställda civila personalen (kontorspersonal, verkmästare, förmän och arbetare). Med anledning av de senaste årens beslut rörande flottans ersättningsbygge torde emellertid någon egentlig minskning av denna personal icke komma att äga rum.

Rörande personalreduceringen vid Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani finge kommittén hänvisa till följande tablå:

Tablå 3.

Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani i Karlskrona.

Härordning av år	A n t a l					Summa beräknade avlönings- förmåner	Utbild- ningstid för värn- pliktiga (antal dagar)
	Office- rare	Under- office- rare	Man- skap	Civil- mili- tär perso- nal	Summa		
1914	3	5	26	2	36	79,000	} 365 1) 225
1925	3	5	19	2	29	71,000	

1) Under det s. k. provisoriet från och med 1920 års klass.

Vad slutligen anginge indragningen av Karlskrona grenadjärregemente, komme visserligen den omständigheten, att till Karlskrona förlagts ett detachement av Kronobergs regemente, att i viss mån motväga grenadjärregementets försvinnande. Som staden enligt upprättade kontrakt med kronan verkställt betydande uppoffringar för grenadjärregementets räkning såväl år 1903 som år 1915 samt den nya infanteriförläggningen, omfattande en bataljon, icke motsvarade fullt en tredjedel av grenadjärregementet enligt 1914 års härordning, innebure dock detta regementes indragning en betydande förlust för staden. Av nedanintagna tablå framginge antalet befattningshavare vid de till Karlskrona förlagda infanteriförbanden enligt 1901, 1914 och 1925 års härordningar.

Tablå 4.

Karlskrona grenadjärregemente.

Härordning av år	A n t a l							Summa beräknade avlönings- förmåner	Års- kontin- gent värn- plik- tiga	Utbild- ningstid för värn- pliktiga (antal dagar)
	Office- rare	Under- office- rare	Man- skap	Musik- perso- nal	Civil- mili- tär perso- nal	Pensio- nerad perso- nal	Summa			
1901	34	26	182	21	3	—	266	437,000	630	240
1914	53	38	204	21	4	—	320	803,000	630	} 340 1) 165
Ett detachement av Kronobergs regemente.										
1925	12	9	66	—	1	4	92	214,000	500	140

1) Under det s. k. provisoriet från och med 1920 års klass.

I skrivelse den 8 juni 1927 hade riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning och för 1928 års riksdag framlägga förslag om lämpligaste förläggningsplatsen för 1. och 2. flygkärerna. Med anledning härav hade chefen för försvarsdepartementet jämlikt bemyndigande den 18 juni 1927 tillkallat fem utredningsmän för att inom departementet biträda

med verkställande av den utav riksdagen begärda utredningen. Med skrivelse den 14 december 1927 hade dessa utredningsmän överlämnat förslag i ämnet.

Beträffande 2. flygkåren, vilken enligt 1925 års försvarsordning vore avsedd för marinens behov, hade detta förslag innehållit, att kåren skulle förläggas till *Karlskrona*—*Hägernäs*. Härvid vore emellertid att märka, att förläggningen till Hägernäs av vissa delar av kåren syntes hava avsetts att endast bliva av mera tillfällig natur. Till Karlskrona skulle hava placerats kårens huvudstyrka. För staden skulle detta förslags genomförande hava varit av en viss betydelse ur ekonomisk synpunkt.

Med hänsyn till vad de militära myndigheterna i sina avgivna yttranden anfört mot utredningsmännens förslag rörande 2. flygkårens förläggning hade Kungl. Maj:t i proposition (nr 175) till 1928 års riksdag framlagt förslag om att denna flygkår skulle förläggas till *Hägernäs*—*Karlskrona*. Förläggningen skulle ordnas i enlighet med vissa av flygstyrelsen angivna riktlinjer. Sålunda hade förutsatts, att såväl Hägernäs som Karlskrona skulle utbyggas för permanent förläggning. I Karlskrona skulle dock enligt flygstyrelsens mening allenast ordnas förläggning för den flygtrupp, som skulle betjäna därvarande formationer av flottan och kustartilleriet.

1928 års riksdag hade beslutat, att 2. flygkåren i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag skulle förläggas till *Hägernäs*—*Karlskrona*.

Till närmare utredning rörande personalstyrkan vid 2. flygkåren finge kommittén hänvisa till nedanintagna tablå.

Tablå 5.

2. flygkåren.

Försvarsorganisation av år	A n t a l					Summa beräknade avlönings- förmåner	Års- kontin- gent värn- pliktiga	Ut- bild- ningstid för värn- pliktiga (antal dagar)
	Office- rare	Under- office- rare	Man- skap	Pen- sio- nerad per- sonal	Summa			
1925.....	13	11	60	2	86	211,000	200	200

Därest 2. flygkåren erhållit sin huvudstation i Karlskrona, hade till staden kommit att förläggas ytterligare en militär institution, vilken i det närmaste kommit att motsvara en bataljon av det indragna grenadjärregementet. Genom 1928 års riksdags beslut i denna förlägningsfråga skulle till Karlskrona placeras endast en mindre del av 2. flygkåren.

För att erhålla kännedom om storleken av den personal, tillhörande 2. flygkåren, som kunde förväntas bliva placerad till tjänstgöring vid Hägernäs och i Karlskrona, hade kommittén hos flygstyrelsen anhållit om uppgifter i nämnda hänseende. Med skrivelse den 5 juni 1928 hade styrelsen överlämnat en förteckning över kårens fast anställda personal med angivande av personalens fördelning å de två tilltänkta förlägningsplatserna vid fullt genomförd organisation.

Av denna förteckning framginge, att till Karlskrona beräknades bliva förlagda:

3 officerare (1 kapten och 2 löjtnanter);

5 underofficerare eller likställda (1 förrädsförvaltare, 1 fanjunkare, 1 sergeant, 1 pensionerad fanjunkare och 1 tyghantverkare); samt

8 man, tillhörande manskapet (1 furir av andra klassen, 1 korpral, 2 vicekorpraler, 1 vapenhantverkarkorpral, 1 hantverksfurir av andra klassen, 1 hantverkskorpral och 1 hantverksvicekorpral).

Karlskrona stad hade verkställt direkta uppoffringar för ordnandet av förläggningsförhållandena såväl för Karlskrona grenadjärregemente som för Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani.

På grund av 1902 års kontrakt ävensom det av Karlskrona stad år 1903 utfärdade upplåtelsebrevet hade kronan den 19 december 1904 vid rådstuvurätten i Karlskrona erhållit lagfart å två å Wämö belägna områden, innehållande det ena, avsett för Karlskrona grenadjärregemente, 7 hektar 59 ar 60 kvadratmeter och det andra, avsett för fästningsingenjörkompaniet, 3 hektar 25 ar 84 kvadratmeter. Det förra området utgjorde tomten nr 1 i 33:dje kvarteret »Grenadjären» och det senare tomten nr 1 i 34:de kvarteret »Ingenjören».

På grund av 1915 års kontrakt hade kronan den 28 augusti 1922 vid rådstuvurätten i Karlskrona erhållit lagfart å ett område om 7 hektar 83 ar 51.38 kvadratmeter, beläget inom 33:dje kvarteret »Grenadjären», varav 39 ar 90.44 kvadratmeter utgjorde förutvarande tomtmark inom 30:de kvarteret »v. Otter», 27 ar 10.35 kvadratmeter förutvarande gatumark inom nämnda kvarter och återstoden 7 hektar 16 ar 50.59 kvadratmeter förutvarande stadsjord.

Enligt uppgift av Svenska stadsförbundet hade Karlskrona stad beräknat värdet av den mark, som staden på grund av de mellan kronan och staden upprättade avtal med äganderätt överlämnat till kronan, efter ett tomtpris av 2 kronor 50 öre per kvadratmeter, till omkring 465,000 kronor. För framdragande av vatten- och avloppsledningar till grenadjärregementets kasernområde hade staden enligt lämnad uppgift fått vidkännas en utgift av något över 11,000 kronor.

Staden hade vidare till Svenska stadsförbundet meddelat, att stadens spårväg huvudsakligen tillkommit för att tillgodose trafiken till och från grenadjärkasernen samt att en indragning av grenadjärregementet skulle för staden hava synnerligen menliga ekonomiska verkningar, men i ännu högre grad skulle stadens ekonomi komma att lida av en ifrågasatt minskning av flottans till Karlskrona förlagda personal.

Folkmängden i Karlskrona hade vid utgången av år 1925 uppgått till omkring 28,000 personer, vid utgången av år 1926 till 27,700 personer samt vid utgången av år 1927 till omkring 27,100 personer. Den inkomst, varå utskylder för år 1926 utdebiterats i staden, hade uppgått till 23,810,000 kronor och det samma år utdebiterade beloppet till 1,802,447 kronor. Motsvarande siffror för år 1927 hade uppgått till 23,960,000 kronor respektive 1,904,812 kronor. Under tiden 1910—1927 hade kommunalskatten i Karlskrona per bevillningskrona varit lägst 6 kronor 35 öre, år 1911, samt högst 10 kronor 86 öre, år 1919. Kommunalskatten hade de senaste åren, 1926 och 1927, varit 7 kronor 57 öre, respektive 7 kronor 95 öre per bevillningskrona.

I fråga om det framtida användandet av infanterietablissemanget i Karlskrona yttrar härefter kasernkommittén:

Det kasernetablissemang i Karlskrona, som disponerats av Karlskrona grenadjärregemente, bestode — förutom av ekonomi-, förråds- och verkstadsbyggnader samt en del barackbyggnader — av ett kanslihus och tvenne bataljonskaserner. Någon kasernbyggnad för den bataljon av regementet, som tillkommit i följd av 1914 års härordning, hade icke blivit uppförd. En del av regementets manskap hade därför under vissa delar av året varit förlagd till de inom kasernområdet belägna barackbyggnaderna.

Som det detachement av Kronobergs regemente, vilket enligt 1925 års härordning skulle vara placerat i Karlskrona, för sitt behov icke torde behöva taga i anspråk samtliga de byggnader inom Karlskrona grenadjärregementets kasernområde, som detta regemente haft till sitt förfogande, hade vissa undersökningar anställts till utronande av, för vilket ändamål de ledigblivande byggnaderna inom området lämpligen borde användas. Till en början hade härvid varit ifrågasatt, huruvida icke flottans underofficersskola, vilken för närvarande vore förlagd i gamla landshövdingeresidentset vid Ronnebygatan i Karlskrona, skulle kunna förflyttas till vissa lokaler inom grenadjärregementets förutvarande kasernetablissemang. Härigenom skulle den av skolan nu disponerade byggnaden, vilken vore belägen omedelbart intill länsstyrelsens ämbetsbyggnad, kunna frigöras. De lokaler, som länsstyrelsen i Blekinge län disponerade, vore mycket trånga och en utvidgning av dem torde inom en snar framtid bliva nödvändig.

Förslaget om att förflytta flottans underofficersskola till grenadjärkasernen hade emellertid bestämt avvisats av de militära myndigheterna. Särskilt hade härvid framhållits, att detta kasernetablissemang vore beläget på ett så väsentligt avstånd från flottans övriga förläggningar i Karlskrona, att det skulle komma att medföra avsevärda svårigheter att hava skolan förlagd till denna plats.

Med hänsyn till de fördelar, som ur ekonomisk synpunkt skulle följa av en mera koncentrerad förläggning av truppförbanden i Karlskrona, hade kommittén därefter ansett sig böra undersöka, huruvida icke Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani, vilket disponerade ett mindre kasernetablissemang i närheten av grenadjärkasernen, skulle kunna förflyttas till den ena av grenadjärregementets bataljonsbyggnader. Genom anordnande av gemensam utspisning för personalen vid detta kompani och detachementet från Kronobergs regemente skulle säkerligen avsevärda besparingar kunna ernås. Jämväl detta uppslag hade avvisats av de militära myndigheterna. I övrigt kunde i detta sammanhang nämnas, att det torde vara förenat med svårigheter att finna någon lämplig användning för fästningsingenjörkompaniets kasernetablissemang, därest detta skulle bliva frigjort. Stadens delegerade hade förklarat, att staden för något sitt ändamål (skola, sjukhus eller dylikt) icke hade brnk för detsamma.

Frågan om att förlägga en del av skeppsgossekåren till en av bataljonskasernerna hade jämväl varit föremål för övervägande. Som en del av denna kår jämlikt av riksdagen fattat beslut alltjämt skulle hava sin förläggningsort i Marstrand, vore denna möjlighet numera utesluten.

Genom 1928 års riksdags beslut rörande förläggningsplatsen för 2. flygkåren skulle endast en mindre del av detta förband stationeras i Karlskrona. För flygkårens räkning torde i följd härav några kasernutrymmen inom förutvarande Karlskrona grenadjärregementets kasernetablissemang icke behöva tagas i anspråk.

Vid besiktning av detta etablissemang hade kommittén funnit, att det icke syntes vara möjligt att fränskilja och utnyttja någon del av detsamma för annat ändamål än militärförläggning. Under sådana omständigheter torde det vara lämpligt att låta hela etablissemanget alltjämt stå till förfogande för det detachement av Kronobergs regemente, som förlagts till Karlskrona.

Kasernkommittén övergår härefter till att redogöra för de mellan kommittén och Karlskrona stad förda förhandlingarna i ersättningsfrågan. Dessa förhandlingar hade — meddelar kommittén — ägt rum dels i juni 1927,

dels ock i januari 1928. Med hänsyn därtill, att vid sistnämnda tidpunkt ännu icke något definitivt beslut förelegat om, till vilken plats 2. flygkåren skulle förläggas, hade kommittén funnit det vara lämpligt att upprätta tvänne förslag till uppgörelse med staden. Det ena av dessa förslag, betecknat med alternativ I, hade utgått från den förutsättningen, att 2. flygkåren skulle bliva fast förlagd till Karlskrona, medan det andra förslaget, betecknat med alternativ II, vore byggt på den förutsättningen, att nämnda flygkår icke skulle erhålla Karlskrona till sin egentliga förläggningsort. De sålunda upprättade förslagsöverenskommelserna hade den 23 februari 1928 varit föremål för prövning av stadsfullmäktige i Karlskrona, därvid stadsfullmäktige beslutat att dels för stadens del godkänna såväl det ena som det andra av förslagen till avtal, dels ock bemyndigat stadsfullmäktiges ordförande att å stadens vägnar underteckna det av förslagsavtalen, som, beroende på statsmakternas beslut i fråga om 2. flygkårens förläggning, skulle vinna tillämpning. Kommittén anför härefter, att, enär den med alternativ I betecknade överenskommelsen på grund av 1928 års riksdags beslut (skrivelsen nr 355) rörande förläggningen av 2. flygkåren numera icke vore av egentlig betydelse, kommittén funnit det icke vara erforderligt att lämna någon närmare motivering till de i detta förslag intagna bestämmelserna.

Den med alternativ II betecknade överenskommelsen, vilken är dagtecknad den 27 september och den 4 oktober 1928, torde få fogas såsom bilaga (Bil. A) vid statsrådsprotokollet rörande detta ärende. Såsom framgår av överenskommelsen, har densamma träffats under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande.

Kasernkommittén anför vidare i ämnet:

Vid kommitténs förhandlingar med den delegation, som av stadsfullmäktige i Karlskrona utsetts att iakttaga stadens intressen rörande ersättningsfrågor, som kunde uppkomma i anledning av de beslutade indragningarna inom försvarsväsendet, hade stadens delegerade, bland annat, framhållit följande: Förändringarna inom försvarsorganisationen komme att tungt drabba Karlskrona stad. För sin existens vore staden så gott som helt och hållet beroende av den till platsen förlagda militärpersonalen. På grund av den betydande minskning av antalet fast anställda befattningshavare vid flottan, varvet, kustartilleriet och grenadjärregementet, som genomförandet av den nya försvarsorganisationen medfört, komme staden enligt verkställda beräkningar att förlora ett kommunalt skattebelopp av omkring 165,000 kronor per år. Det kunde särskilt förväntas, att fattigvården komme att bliva hårt betungad i följd av personalindragningarna vid flottan och varvet. Enär staden för Karlskrona grenadjärregemente, vilket truppförband helt indragits, verkställt betydande uppoffringar genom att kostnadsfritt ställa stora markområden till kronans förfogande såsom kaserntomt för regementet m. m., borde staden — utöver den gottgörelse, som av billighetsskäl kunde finnas böra utgå till staden i följd av personalindragningarna vid flottan, varvet och kustartilleriet — tillerkännas full ersättning för de prestationer, staden fullgjort i och för grenadjärregementets förläggning till platsen.

Stadens delegerade hade vidare framhållit, att det ur alla synpunkter syntes vara av vikt för staden, att om möjligt andra statsinstitutioner och militära formationer förlades till orten i stället för de indragna truppför-

banden. Härigenom skulle staden kunna tillföras nya skatteobjekt i stället för dem, som i följd av truppförbandsindragningarna gått förlorade.

Under hänvisning till de med kronan upprättade kontrakten rörande förläggandet till staden av Karlskrona grenadjärregemente och Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani hade de delegerade erinrat om, att stadens förpliktelser i huvudsak kunde anses hava bestått i följande, av staden fullgjorda prestationer:

1) Upplåtande till kronan med full äganderätt utan ersättning av de markområden, som varit erforderliga för grenadjärregementets och ingenjörkompaniets kasernetablissemang, innehållande i areal, de för grenadjärregementet avsedda områdena tillhopa 154,311.38 kvadratmeter eller omkring 31 tunnland samt det för ingenjörkompaniet avsedda området 32,584 kvadratmeter eller cirka 6.5 tunnland;

2) Upplåtande till kronan — i och för anordnande av en skjutbana åt nämnda två truppförband — av ett staden tillhörigt markområde med en areal av cirka 100,000 kvadratmeter eller omkring 20 tunnland, vilken upplåtelse enligt avtalet skulle gälla allt framgent, så länge platsen för nämnda ändamål skulle behöva tagas i anspråk;

3) Förbindelse att å stadens mark i den förenämnda skjutbanans förlängning icke låta uppföra några byggnader;

4) Medgivande av rätt för ifrågavarande truppförband att allt framgent för övningar kostnadsfritt begagna icke blott Blekinge läns beväringens gamla exercisplatser vid »Näktergalsdalen» utan även vissa andra delar av inre Wämö, vilket medgivande dock icke finge utgöra hinder för staden att för vissa ändamål förfoga över dessa områden, varvid emellertid exercisplatserna vid Näktergalsdalen icke finge av staden inskränkas;

5) Medgivande för kronan att å därför lämpliga platser vid stränderna utanför de respektive kasernetablissemangen anlägga för truppförbanden erforderliga badhus och landningsbryggor;

6) Framdragande till gränserna av kasernområdena kostnadsfritt för kronan av dels vattenledning dels ock elektriska kablar;

7) Bortflyttande inom viss tid av det invid grenadjärregementets kasernområde befintliga latrinupplaget.

Under återopande av de starka skäl, som kunde anses föreligga för att gottgörelse tillerkändes staden i full utsträckning, hade de delegerade vid förhandlingarna till en början preciserat stadens ersättningsanspråk i anledning av de genom 1925 års försvarsorganisation beslutade militära indragningarna i Karlskrona på följande sätt:

a) Ersättning med 3 kronor per kvadratmeter för de till Karlskrona grenadjärregemente upplåtna markområdena med en areal av tillhopa 154,311.38 kvadratmeter eller ett belopp av 462,934 kronor 14 öre, att kontant betalas den 1 juli 1928, i den mån upplåtelsen icke kunde anses kompenserad därigenom, att till staden komme att förläggas och bliva skattskyldig en förtunnad infanteribataljon;

b) Ersättning för ökade transportkostnader för renhållningsväsendet i anledning av förflyttning av vissa förorenande upplag med 38,400 kronor, att kontant betalas å förenämnda tid;

c) Medgivande från kronans sida att avstå från dispositionsrätten till sydöstra delen av skjutbanan, d. v. s. det markområde, som låge 25 meter på andra sidan 400-metershållet, samt skyldighet för kronan att erlægga till staden för den fortsatta dispositionsrätten till återstoden utav skjutbanan, inklusive olägenheter för staden att i skjutbanans förlängning ej få uppföra några byggnader, en årlig ersättning av 4,500 kronor;

d) Vid bedömande av de under a)–c) omförmälda ersättningsanspråk borde beaktas dels den olägenhet, som staden tillskyndades därigenom, att den ställt exercisplatsen vid Näktergalsdalen till kronans förfogande, dels den kronan medgivna förmånen att utanför respektive kasernområden få anlägga för grenadjärregementet och ingenjörkompaniet erforderliga badhus och landningsbryggor, dels den minskning i inkomster, som stadens vatten- och elektricitetsverk ävensom stadens spärvägar komme att förorsakas genom indragningarna, dels ock den minskning i utgående avlöningar, som kunde väntas inträda vid ingenjörkompaniet;

e) Av billighetsskäl ersättning med belopp, varom överenskommelse kunde träffas, på grund av indragningarna vid flottan och kustartilleriet.

Vid förhandlingarna med kasernkommittén i januari 1928 hade stadens representanter gjort gällande, att, därest någon flygkår icke komme att bli va förlagd till Karlskrona, borde kronan till staden utgiva ersättning för två tredjedelar av den mark, som upplåtits för grenadjärregementets räkning. Detta regemente hade omfattat tre bataljoner, men det till staden numera placerade detachementet av Kronobergs regemente motsvarade icke fullt en bataljon av grenadjärregementet. Staden hade därför yrkat att erhålla gottgörelse åtminstone för 102,874.2 kvadratmeter av den upplåtna marken efter ett pris av 3 kronor per kvadratmeter. Vidare hade staden fordrat, att kronan för rätten att allt fortfarande få disponera skjutbaneområdet skulle erlægga en årlig arrendeavgift till staden å 4,000 kronor. Det tidigare framställda yrkandet att erhålla ersättning med 38,400 kronor för ökade transportkostnader för renhållningsväsendet hade stadens delegerade förklarat sig icke vidhålla. Däremot hade de delegerade påfortrat, att sydöstra delen av den mark, som upplåtits såsom skjutbaneområde för grenadjärregementet och ingenjörkompaniet, skulle återställas till staden, enär denna mark vore erforderlig för framdragande av en ny infartsväg från Sunna till Bergåsa.

§ 1 i den med alternativ II betecknade förslagsöverenskommelsen innehöller bestämmelser om, att de prestationer, som Karlskrona stad fullgjort enligt åtaganden i de fyra, i det föregående omförmälda avhandlingar med kronan rörande förläggning till staden av Karlskrona grenadjärregemente och Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani, skulle anses verkställda icke blott för sistnämnda kompanis räkning utan — sedan grenadjärregementet numera blivit indraget — jämväl för det detachement av Kronobergs regemente, som i stället för grenadjärregementet skulle utgöra infanteribesättning i Karlskrona fästning.

Enär någon del av den mark, som staden upplåtit för grenadjärregementets behov, icke lämpligen kunde återställas till staden, borde staden vara berättigad att erhålla viss gottgörelse. Efter ingående överläggningar mellan kasernkommittén och stadens representanter hade enighet vunnits därom, att ersättning skulle utgå för $\frac{2}{3}$ av den mark, som under åren 1902 och 1915 av staden upplåtits såsom kasernområde till grenadjärregementet. Genom Kronobergsdetachementets förläggning till platsen bereddades staden nämligen sådana förmåner, att dessa finge anses motsvara vad staden skulle erhållit, om en tredjedel av grenadjärregementet bibehållits. Ersättning skulle enligt förslaget således utgå för 102,874.2 kvadratmeter mark.

Vidkommande värdet å denna mark vore att märka, att staden i ett till Svenska stadsförbundet år 1924 lämnat meddelande uttalat, att enär marken vore belägen inom stadsplan och således torde böra värderas såsom tomtmark, borde marken äga ett värde av cirka 2 kronor 50 öre per kvadratmeter.

Vid förhandlingarna med kasernkommittén hade stadens delegerade framhållit, att, därest markområdet, som vore synnerligen välbeläget, ej på sin

tid av staden upplåtits åt kronan för grenadjärregementets räkning, hade staden med fördel kunnat exploatera marken för bostadsändamål.

Efter besiktning av marken ävensom en del andra tomtområden i Karlskrona hade kommittén funnit, att det vid förhandlingarna fordrade priset av 3 kronor per kvadratmeter måste anses vara för högt. Vid bedömande av tomtvärdet syntes hänsyn böra tagas till de kostnader, som staden skulle hava åsamkats, för den händelse området exploaterats för bebyggelse. Dessa kostnader hade staden nu undgått. Vid en jämförelse med andra markområden inom staden, vilka upplåtits för bostadsändamål, syntes ett råmarksvärde av 2 kronor 50 öre per kvadratmeter kunna anses vara skäligt. Om exploateringskostnaderna, beräknade till cirka 35 % av råmarksvärdet, frändroges, skulle värdet å den upplåtna marken uppgå till omkring 1 krona 70 öre per kvadratmeter.

Två tredjedelar av det för grenadjärregementets räkning upplåtna markområdet (= 102,874 kvadratmeter) skulle enligt denna beräkningsgrund hava ett värde av cirka 174,885 kronor. Med hänsyn till att staden genom de betydande indragningar, som kommit till stånd vid flottan och kustartilleriet, måste komma att tillskyndas vissa förluster, hade kommitténs ledamöter och stadens delegerade slutligen enats om, att staden såsom ersättning skulle erhålla ett kontant belopp av tillhoppa 210,000 kronor. Detta belopp skulle sålunda utgöra full gottgörelse för två tredjedelar av det för grenadjärregementet upplåtna markområdet samt dessutom innefatta ersättning, som på grund av billighetsskäl borde utgå till staden för övriga förluster i följd av indragningarna inom försvarsväsendet.

Det belopp, staden skulle erhålla av kronan, skulle utbetalas under år 1929 å tid kronan funne lämpligt bestämma. Som grenadjärregementet indragits i och med utgången av år 1927, skulle staden vara berättigad uppbära ränta å ersättningsbeloppet, 210,000 kronor, från och med den 1 januari 1928, till dess betalning skedde.

Det markområde, Karlskrona stad enligt 1905 års kontrakt med nyttjanderätt upplåtit till kronan såsom skjutbana för grenadjärregementet och ingenjörkompaniet, genomskures av de till staden inlöpande järnvägslinjerna. Områdets läge framginge närmare av en utav stadsingenjören i Karlskrona Alarik Lagergren den 26 januari 1928 upprättad karta över skjutbanan.

Stadens delegerade hade vid förhandlingarna påyrkat, att den sydöstra delen av skjutbanan måtte återställas till staden, enär denna del vore erforderlig, för att en ny infartsväg från Sunna till Bergåsa skulle kunna anläggas. Staden hade begärt, att de å kartan med A och B betecknade områdena, i areal innehållande cirka 6,100 respektive 14,900 kvadratmeter, måtte återställas till staden.

Enligt vad kommittén inhämtat, plögade skjutövningar numera icke förekomma från 600-metershållet å skjutbanan. Enär den sydöstra delen av skjutbanan sålunda icke vidare vore oundgängligen nödvändig att behålla i kronans hand, hade kommittén, med hänsyn till att det ur allmän synpunkt syntes vara av stor vikt för staden att få frågan om den nya infartsvägen ordnad, ansett sig böra tillstyrka stadens framställning i denna del.

I § 3 av förslagsöverenskommelsen hade bestämmelser intagits om återställande av de två markområdena vid skjutbanan.

I sammanhang härmed hade stadens delegerade påfordrat, att kronan framdeles skulle åtaga sig att årligen utgiva viss ersättning för nyttjanderätten till skjutbaneområdet. Såsom skäl för detta yrkande hade anförts, att kronan i fråga om skjutbanan icke skulle hava beretts så stora förmåner som skett, därest kronans motprestation i fråga om truppers förläggning till platsen varit mindre än som ursprungligen (år 1902) avtalats. Enär

enligt 1925 års försvarsorganisation endast en förtunnad infanteribataljon av Kronobergs regemente placerats till staden i stället för två bataljoner av Karlskrona grenadjärregemente enligt 1901 års härordning, borde en rimlig ersättning utgå för nyttjandet av skjutbanan. Särskilt med hänsyn till att staden åtagit sig att å stadens mark i skjutbanans förlängning icke uppföra några byggnader, borde gottgörelsen fastställas till ett så högt belopp som 4,000 kronor per år.

Uppenbarligen tillskyndades staden olägenhet av att området nordväst om skjutbanan icke finge bebyggas. En viss gottgörelse för nyttjandet av marken i fråga syntes jämväl böra utgå till staden i följd av den minskade militärförläggningen. Kommittén hade emellertid funnit, att stadens krav i denna del icke kunde i sin helhet bifallas, utan hade föreslagit, att kronan skulle erlägga en årlig ersättning av 500 kronor för rätten att få nyttja skjutbaneområdet. Stadens delegerade hade slutligen förklarat sig kunna godtaga detta förslag. Arrendeavgiften, vilken enligt bestämmelse i § 4 av överenskommelsen skulle utgå från och med den 1 juli 1929, skulle av kronan erläggas den 1 oktober varje år.

I § 5 av förslagsöverenskommelsen hade intagits en förklaring av staden, att denna, utöver vad i överenskommelsen stadgats, icke hade några ersättningsanspråk att framställa gentemot kronan på grund av den förändring, som inträtt i följd av genomförandet av 1925 års försvarsorganisation. Förutsättningen härför vore dock den, att förberörda detachement av Kronobergs regemente framdeles alltjämt bleve förlagt till Karlskrona och där bibehölles åtminstone i den omfattning, som nämnda försvarsorganisation angåve.

Kommittén ville i detta sammanhang särskilt betona, att därest till Karlskrona i framtiden skulle komma att förläggas andra militära formationer än de nu ifrågasatta — sålunda kunde exempelvis en utökning av flygvapnet bliva tänkbar — borde kronan kunna påfordra, att staden verkställde vissa prestationer. Härvid borde det vara möjligt att till förnyat övervägande upptaga frågan, huruvida kronan överhuvudtaget skulle vara skyldig utgiva någon ersättning för nyttjanderätten till skjutbaneområdet. Enligt kommitténs mening borde kronan befrias från denna avgift, därest framdeles en utökning av militärförläggningen till staden komme till stånd.

Sedan arméförvaltningens fortifikationsdepartement anbefallts att avgiva utlåtande över kasernkommitténs förevarande förslag till överenskommelse mellan kronan och Karlskrona stad, har fortifikationsdepartementet med skrivelse den 19 december 1928 överlämnat av departementet infordrade utlåtanden i ämnet av chefen för Kronobergs regementes detachement i Karlskrona samt av chefen för södra arméfördelningen.

Chefen för Kronobergs regementes detachement i Karlskrona har i avseende å frågan om återställelse till staden av den härför föreslagna delen av skjutbanan anført, att då kulspruteskjutningar på grund av bristande säkerhetsanordningar ej finge utföras å denna bana och i övrigt vissa olägenheter förefunnes vid all skjutning från 600-metersvallen, han icke hade något att erinra mot att kronan till staden avstode nämnda del av skjutbanan. Beträffande bestämmelsen, att kronan skulle erlägga en årlig avgift av 500 kronor för nyttjanderätten till skjutbanan, hölle emellertid detachementschefen före, att, då staden skulle erhålla ersättning för två tredjedelar av

Myndigheternas yttranden över kasernkommitténs framställning.

det markområde, som detachementet disponerade, det vore rimligt, att detachementet såväl som förut Karlskrona grenadjärregemente finge disponera skjutbanan utan särskilda kostnader. I övrigt hade detachementschefen icke något att erinra mot bestämmelserna i förslagsöverenskommelsen.

Chefen för södra arméfördelningen har ansett, att någon ersättning för nyttjanderätten till skjutbanan icke borde utgivas av kronan.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har för egen del anfört, att departementet icke hade något att erinra mot den framlagda preliminära överenskommelsen mellan kronan och Karlskrona stad med anledning av de inskränkningar beträffande till Karlskrona förlagda truppförband, som blivit en följd av 1925 års riksdags beslut i försvarsfrågan. I fråga om gäldandet av de belopp, som kronan vid ett godkännande av förslagsöverenskommelsen skulle hava att utgiva — nämligen dels det kontanta beloppet av 210,000 kronor jämte fem procent årlig ränta därå från och med den 1 januari 1928, tills betalning skedde, dels ock den årliga avgiften av 500 kronor för dispositionen av skjutbanan — ansåge departementet, att framställning borde göras hos riksdagen om beviljandet av härför erforderliga anslag, därvid beträffande avgiften å 500 kronor, som vore avsedd att årligen återkomma, medel för ändamålet lämpligen borde beredas genom höjning av ordinarie byggnadsanslaget med motsvarande belopp.

Departements-
chefen.

Såsom av kasernkommitténs utredning framgår, har genomförandet av 1925 års riksdags beslut angående försvarsväsendets omorganisation medfört betydelsefulla förändringar i fråga om de militära förläggningarna till Karlskrona. Sålunda har, vad beträffar marinens organisation, en avsevärd reducering av personalstyrkan ägt rum såväl vid flottans station och varv i Karlskrona som vid kustartilleriregementet därstädes. Vidkommande arméorganisationen, har å ena sidan Karlskrona grenadjärregemente helt indragits och antalet fast anställda befattningshavare vid Göta ingenjörkårs kustingenjörkompani (förut benämnt fästningsingenjörkompani) i någon mån minskats, men å andra sidan har till staden förlagts ett detachement ur Kronobergs regemente. Jämlikt det av 1928 års riksdag fattade beslutet angående förläggningen av 2. flygkåren skall visserligen en mindre del av denna kår hava Karlskrona till förläggningssort, men, enligt vad kasernkommitténs utredning giver vid handen, torde detta förhållande sakna någon egentlig betydelse för staden såsom ekonomiskt vederlag för de vidtagna reduceringarna beträffande den till staden tidigare förlagda militära personalen.

Vad angår Karlskrona stads uppoffringar i anledning av de militära förläggningarna till staden, begränsa sig dessa, såsom av kasernkommitténs utredning inhämtas, till de av staden verkställda prestationerna för ordnandet av förläggningförhållandena dels, jämlikt 1902 års kontrakt, för Karlskrona grenadjärregemente (med organisation enligt 1901 års härordning) samt för Göta ingenjörkårs kustingenjörkompani, dels ock, jämlikt 1915 års kontrakt

för grenadjärregementets tredje bataljon. Då de förutsättningar, under vilka Karlskrona stad åtagit sig att fullgöra de i vederbörliga kontrakt angivna utfästelserna med avseende å infanteriförläggningen till staden, blivit genom åtgärder från kronans sida högst väsentligt rubbade, torde stadens anspråk att i anledning härav erhålla någon kompensation få anses befogade.

Enär någon del av den mark, som staden med äganderätt överlätit till kronan för Karlskrona grenadjärregementets räkning, icke ansetts kunna återställas, har kasernkommittén i förslaget till överenskommelse mellan kronan och staden upptagit kontant ersättning såsom huvudform för det vederlag, som borde utgå till staden. Vid det förhållandet, att Kronobergsdetachementets förläggning till Karlskrona bereder staden ungefär enahanda förmåner, som skulle hava kommit densamma till godo, därest en tredjedel av grenadjärregementet bibehållits, har det syntts kasernkommittén, att staden borde erhålla ersättning för två tredjedelar av den mark, som staden upplätit till kronan såsom kasernområde för grenadjärregementet. Efter ett pris av 1 krona 70 öre per kvadratmeter hava två tredjedelar av denna mark (= 102,874 kvadratmeter) uppskattats till ett värde av 174,885 kronor. På grund av att Karlskrona stad även genom de personalindragningar, som ägt rum vid flottan och kustartilleriet, tillskyndats betydande förluster, har emellertid kasernkommittén ansett, att staden borde av billighetsskäl tillerkännas ytterligare vederlag av kronan, och med hänsyn härtill har den kontanta ersättningssumman höjts till 210,000 kronor. Å detta belopp, vilket kronan enligt förslagsöverenskommelsen skall utbetala till staden under år 1929 å tid, som kronan finner lämpligt bestämma, skall staden vara berättigad att uppbära ränta efter fem procent från och med den 1 januari 1928, tills betalning sker. Vad sålunda föreslagits finner jag mig böra tillstyrka.

I förslagsöverenskommelsen hava vidare intagits bestämmelser av innebörd, dels att kronan skall till staden återställa den sydöstra delen, i areal innehållande omkring 21,000 kvadratmeter, av det markområde, som enligt 1905 års tilläggskontrakt med nyttjanderätt upplåtits till kronan för anordnande av en skjutbana, dels ock att kronan skall såsom ersättning för nyttjanderätten till det återstående skjutbaneområdet erlægga en årlig avgift av 500 kronor. Jämväl dessa bestämmelser synas mig böra godtagas från kronans sida.

Vad härefter angår guldandet av oförmälda ersättning till staden å 210,000 kronor jämte fem procent ränta därå för tiden från och med den 1 januari 1928, ingå härför erforderliga medel i det belopp av 245,750 kronor, som under fjärde huvudtiteln, punkten 73, i årets statsverksproposition beräknats för bestridande av kostnader i samband med uppgörelser med vissa städer. För här ifrågavarande ändamål torde nu av riksdagen böra för budgetåret 1929/1930 äskas ett särskilt extra anslag å 225,750 kronor, motsvarande dels kapitalbeloppet, 210,000 kronor, dels ock ränta därå för tiden intill utgången av nu löpande budgetår.

Den i överenskommelsen stadgade årliga arrendeavgiften för skjutbanan, 500 kronor, synes böra bestridas av den under lantförsvarets ordinarie byggnadsanslag upptagna anslagsposten för arrende-, jordskylds- och tomtöresmedel m. m., och torde i anledning härav någon förhöjning av nämnda anslag icke behöva ifrågakomma.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna förut omförmälda, den 27 september och den 4 oktober 1928 mellan Kungl. Maj:t och kronan genom kasernkommittén, å ena sidan, samt Karlskrona stad, å andra sidan, ingångna preliminära överenskommelse (Bil. A),

dels ock för bestridande av i § 2 i överenskommelsen angiven ersättning åt Karlskrona stad för budgetåret 1929/1930 under riksstatens fjärde huvudtitel anvisa ett extra anslag av 225,750 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Broberg.

Bil. A.

Med anledning av de inskränkningar i försvarsorganisationen, som i följd av 1925 års beslut i försvarsfrågan skola komma till stånd, träffas härmed mellan Kungl. Maj:ts och kronan genom kasernkommittén, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt Karlskrona stad, å andra sidan, följande överenskommelse:

§ 1.

De prestationer, som Karlskrona stad enligt kontrakt den 4 och den 12 september 1902, upplåtelsebrev den 24 september och den 2 december 1903, tilläggskontrakt den 11 och den 29 mars 1905 samt kontrakt den 27 mars och den 22 september 1915 fullgjort i förhållande till kronan för ordnande av Karlskrona grenadjärregementets och Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompanis förläggande till staden, skola, under enahanda villkor som angivits i berörda avhandlingar, anses verkställda icke blott för nämnda fästningsingenjörkompani utan jämväl för det detachement av Kronobergs regemente, som enligt 1925 års försvarsorganisation skall hava sin förläggningsort i Karlskrona.

§ 2.

Kronan förbinder sig att under loppet av år 1929, å tid kronan finner lämpligt bestämma, till staden utgiva ett kontant belopp av tvåhundratiotusen (210,000:—) kronor.

Berörda belopp, varå staden skall vara berättigad uppbära ränta, beräknad efter fem procent, från och med den 1 januari 1928 till dess betalning sker, skall anses utgöra full ersättning för två tredjedelar av det markområde om tillhoppa 154,311.38 kvadratmeter, som staden enligt 1902 och 1915 års kontrakt med äganderätt upplåtit till kronan såsom kasernområde för Karlskrona grenadjärregementets räkning.

§ 3.

Av det markområde, som staden genom tilläggskontrakt den 11 och den 29 mars 1905 utan ersättning upplåtit till kronan för anordnande av en skjutbana för Karlskrona grenadjärregemente och Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani, skall kronan den 1 juli 1929 eller vid den senare tidpunkt, som efter särskild överenskommelse kan bliva bestämd, till staden återställa den sydöstra delen. Det område, som staden sålunda skall återbekomma, har närmare utmärkts å en av stadsingenjören i Karlskrona Alarik Lagergréen den 26 januari 1928 upprättad karta och utgöres av den mark, som är belägen sydost om en linje, dragen rakt över skjutbanans bredd omkring 25 meter sydost om 400-metershållet, och som i areal innehåller sammanlagt omkring 21,000 kvadratmeter.

§ 4.

Såsom ersättning för nyttjanderätten till det område, som genom tilläggskontraktet den 11 och den 29 mars 1905 av staden upplåtits till kronan för anordnande av en skjutbana för de i § 3 här ovan omnämnda truppförband, dock med undantag av det i sistnämnda § angivna område, förbinder sig kronan att från och med den 1 juli 1929 till staden erlægga en årlig avgift av femhundra (500:—) kronor. Denna avgift skall av kronan utan anfordran betalas den 1 oktober varje år och avse ersättning för det löpande budgetåret,

§ 5.

Under förutsättning, att ovannämnda detachement av Kronobergs regemente framdeles alltjämt bliver förlagt till Karlskrona och där bibehålles åtminstone i enlighet med 1925 års försvarsorganisation, förklarar Karlskrona stad, att staden, utöver vad i denna överenskommelse stadgats, icke har några ersättningsanspråk att framställa gent emot kronan på grund av den förändring, som inträtt till följd av genomförandet av nämnda organisation.

Av denna överenskommelse äro två exemplar upprättade, av vilka Kungl. Maj:t och kronan erhållit det ena samt Karlskrona stad det andra exemplaret.
Stockholm den 27 september 1928.

För kasernkommittén:

JOHAN JÖNSSON.

Nils Berlin.

Karlskrona den 4 oktober 1928.

För Karlskrona stad
i enlighet med stadsfullmäktiges i Karlskrona bemyndigande av den
23 februari 1928:

ALGOT COLLÉN.

Bil. B.

KONTRAKT

mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Karlskrona stad.

Sedan Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 31 januari 1902 uppdragit åt Kungl. arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet att med Karlskrona stad sluta avtal rörande upplåtelse till kronan av nedan angivna, för anläggande av kasernetablissemang för ett infanteriregemente och ett fästningsingenjörkompani erforderliga tomtplatser m. m., har emellan Kungl. arméförvaltningen å nämnda departement samt staden träffats följande överenskommelse:

1:o. Till plats för ifrågavarande infanteriregementes kasernetablissemang upplåter staden till kronan med full äganderätt utan ersättning ett till den s. k. »Vestra mark» av hemmanet Wänö hörande, å härvid fogade karta nr 1 med gröna linjer utmärkt område om 7 hektar 59 ar 60 kvadratmeter.

2:o. Till kaserntomt för ett fästningsingenjörkompani upplåter staden till kronan likaledes med full äganderätt utan ersättning det å ovannämnda hemman belägna, å den härvid fogade karta nr 2, inom gröna linjer angivna område vid »Blåport», innehållande 3 hektar 27 ar, med undantag av 7 ar, som begränsas av en å samma karta uppdragen streckad röd linje och den ursprungliga västra gränslinjen. dock under villkor dels att kronan på sin bekostnad nedspränger och anordnar en tre meter bred väg med lutning 1 : 15 längs järnvägen från »Blåport» norrut, vilken väg skall vara fullt färdig senast den 31 januari 1905, dels att den nu därstädes befintliga gångvägen icke får för allmänheten avstängas, förrän den nya vägen blivit fullt trafikabel, dels ock att ägaren av »Blåport» för all framtid berättigas att bibehålla de nu befint-

liga, at ifrågavarande område vettande fönster, vadan byggnad eller annat icke får uppföras närmare intill berörda fönster än att tillräckligt ljus genom dem insläppes.

3:o. För anordnande av en skjutbana för ifrågavarande båda truppförband upplåter staden utan ersättning den a bifogade karta nr 3 inom gröna linjer angivna del av Wämö norra strand i närheten av »Hvita krog», vilken upplåtelse skall gälla allt framgent, så länge platsen för nämnda ändamål behöver tagas i anspråk, dock med villkor att kronan låter dels vidtaga nödiga åtgärder för skyddande av de vid sidorna om skjutbanan och i skottlinjernas förlängning bebodda och trafikerade platser, dels ock förse banan med nödig inhägnad.

4:o. De i mom. 1:o, 2:o och 3:o omnämnda områden få av kronan genast tagas i besittning. Så snart de i mom. 1:o och 2:o angivna, med full äganderätt överlättna jordområdena blivt å marken utstakade och å behöriga tomtkartor utmätta, utfärdar staden till kronan upplåtelsebrev å desamma för vinnande av lagfart samt styrker genom gravationsbevis, att de icke av inteckningar besväras. För styrkande av stadens åtkomst till dessa områden, skall staden förte allenast avskrifter av Kungl. Maj:ts resolution den 20 januari 1681 och det därpå grundade, av generalguvernören m. m. Hans Wachtmeister den 18 september 1682 utfärdade immissionsbrev å hemmanet Wämö.

Alla kostnader för upprättande av tomtkartor, lagfart m. m. bestridas av kronan.

5:o. Staden förbinder sig att när så påfordras låta till gränserna av förenämnda, till kaserntomter avsedda områden kostnadsfritt för kronan framdraga vattenledning.

6:o. Likaledes förbinder sig staden att söka förmå ägaren till det i staden anlagda gasverk att till kaserntomterna framdraga gasledning, eller ock, om sådan gasledning icke anlägges men ett tilltänkt elektricitetsverk uti staden för allmänhetens begagnande kommer till stånd, låta, därest kronan så påfordrar, till gränserna av ifrågavarande båda kaserntomter kostnadsfritt för kronan framdraga elektriska kablar.

7:o. Snarast möjligt och senast den 31 januari 1905 skall staden låta bortflytta det i grannskapet av det i mom. 1:o omnämnda område befintliga, luften förorenande upplag.

8:o. För truppförbanden erforderliga badhus och landningsbryggor få av kronan anläggas å därför lämpliga platser vid stränderna utanför de särskilda etablissemangen, dock med villkor dels att badhuset och bryggorna vid stranden utanför »Blåport» skola anläggas å plats, som staden anvisar, dels att innan sistnämnda badhus uppföres, ritning till detsamma skall underställas stadens byggnadsnämnds prövning och godkännande, dels ock att kronan skall vara skyldig att, om och när staden behöver för annat ändamål använda det område, varå badhuset och bryggorna å stranden utanför »Blåport» uppförts, på egen bekostnad flytta samma badhus och bryggor till annan plats, som skall av staden anvisas och kostnadsfritt tillhandahållas.

9:o. Av ifrågavarande truppförband må allt framgent för deras övningar kostnadsfritt begagnas icke blott Blekinge läns bevarings gamla exercisplatser vid »Näktergalsdalen» utan även övriga icke uppodlade eller planterade delar av inre Wämö, med undantag av skogsparken, för särskilda ändamål inhägnade platser samt utlagda stadsdelar, dock att detta medgivande icke må utgöra hinder för staden att om och när staden så finner för gott, för vissa ändamål förfoga över större eller mindre delar av nämnda, till truppersnas begagnande upplättna områden, därvid emellertid exercisplatserna vid Näktergalsdalen icke få av staden inskränkas.

10:o. Kronan är för de med full äganderätt upplättna områdena skyldig att, i likhet med övriga fastighetsägare i Karlskrona, ställa sig till efterrättelse de

i gällande byggnadsordning för staden och andra allmänna föreskrifter meddelade bestämmelser om anläggning, planering och underhåll av gator m. m. i vad denna skyldighet belöper sig på kronans nu ifrågavarande ägoområde.

11:o. Kronan är icke berättigad att erhålla in-teckning till säkerhet för be-ståndet av de under 3:o, 8:o och 9:o här ovan omförmälta upplåtelse.

Av detta kontrakt äro två lika lydande exemplar med bilagor upprättade, av vilka Kungl. Maj:t och kronan erhållit ett samt Karlskrona stad det andra.

Stockholm den 12 september 1902.

H. ELLIOT.

C. SÖDERBAUM.

/Axel Göransson.

Karlskrona den 4 september 1902.

På stadsfullmäktiges vägnar:

HENRIK BERGGREN.

Ordförande hos stadstullmäktige.

/W. Falck.

Ordförandens egenhändiga namnteckning bestyrka:

K. K:son Bjelke.

E. Abrahamsson.

Bil. C.

KONTRAKT.

Sedan Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 5 mars 1915, varav avskrift här bifogas, förordnat, att Kungl. Karlskrona grenadjärregementes tredje bataljon skall förläggas till Karlskrona ävensom bemyndigat Kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement att i enlighet med ett av nämnda stad avgivet anbud sluta avtal med staden angående upplåtelse av viss för förläggningen erforderlig mark, har mellan fortifikationsdepartementet å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena, och staden Karlskrona, å andra sidan, för ifrågavarande mark-upplåtelse träffats följande avtal:

§ 1.

För bataljonens förläggning inom Karlskrona stad upplåter staden härigenom med äganderätt till Kungl. Maj:t och kronan ett område om 78,351.38 kvadrat-meters areal, beläget norr om Kungl. Karlskrona grenadjärregementes nuva-rande kaserntomt och i omedelbar anslutning till densamma, på sätt utmärkts å härvid fogade kopia av en utav stadsingenjören Alarik Lagergréen den 25 november 1914 upprättad karta.

§ 2.

Området överlåtes till kronan med rätt att genast tillträda detsamma och utan annan ersättning än som innefattas i nedan nämnda villkor.

§ 3.

Kronan bekostar och underhåller för all framtid erforderligt stängsel kring området i fråga.

§ 4.

Kronan bekostar och underhåller den avloppsledning, som kan erfordras för det å området uppförda byggnadskomplex, varvid ledningen i fråga, därest den

till någon del kommer att förläggas i staden tillhörig mark, skall förläggas å den plats och med de dimensioner, som av stadens byggnadskontor bestämmas. Därest sagda ledning i en framtid kan användas jämväl såsom huvudavloppsledning för stadsplaneområdet, skall kronan vara skyldig till staden överlåta ledningen utan ersättning, mot det att staden övertager och bekostar det framtida underhållet.

§ 5.

Kronan äger rätt att, intill dess längs västra områdesgränsen väg eller gata anlägges, fortfarande och utan ersättning disponera och använda badplatserna för officerare, underofficerare och manskap. Så snart strandvägen anlagts, är kronan skyldig, om badplats fortfarande å samma ställe skall användas, låta uppföra badhus.

§ 6.

Kronan är skyldig att å det nu överlåtna området respektera arrendekontrakten dels med underofficeren Möller, dels med officerskåren eller, därest kronan önskar disponera jämväl dessa områden, på egen bekostnad träffa den överenskommelse med sagda arrendatorer, som kan finnas nödig.

§ 7.

Om kronan önskar vägförbindelse över stadsdelen Bergåsa till norra delen av det nya området, må sådan väg av kronan anläggas efter den anvisning, som av stadens byggnadskontor meddelas. Underhållet av denna väg tillkommer kronan. Så snart vid denna väg liggande område lagts under stadsplan och bebyggt till så stor del i vägens längdriktning, att väg enligt lag skall anläggas, övertager staden den framtida underhållsskyldigheten.

§ 8.

Med vad som ovan sagts om strandväg följer för staden ingen skyldighet att utföra densamma, förr än staden finner så lämpligt.

§ 9.

Alla kostnader för tomtkartor, lagfarter m. m. bestridas av kronan och överlämnar staden till styrkande av sin åtkomst till ifrågavarande område avskrift av Kungl. Maj:ts resolution den 20 januari 1681 och det därpå grundade, av generalguvernören Hans Wachtmeister den 18 september 1682 utfärdade immisionsbrev å hemmanet Wämö.

§ 10.

All sprängsten och jordfyllning, som ej av kronan själv tillgodogöres för planering och dylikt, må av staden kostnadsfritt disponeras.

Av detta kontrakt äro två exemplar upprättade samt emellan Kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement och staden växlade.

Stockholm den 27 mars 1915.

Karlskrona den 22 september 1915.

För Kungl. arméförvaltningens
fortifikationsdepartement:

För Karlskrona stad
dess drätselkammare:

A. ODELSTIERNA.

N. P. NORDSTRÖM.

M. MORTON.

|Hugo Eneroth.

|Axel Göransson.